

Зоран Малбасић*

Академија за националну безбедност, Београд

ОРГАНИЗОВАНИ КРИМИНАЛ: НЕВОЈНА ПРЕТЊА НАЦИОНАЛНОЈ БЕЗБЕДНОСТИ

Сажетак

Кроз читаву историју, примарна претња по безбедност једне државе долазила је од стране војних потенцијала супротстављених држава или војних коалиција. Последње декаде доносе нам измењене околности, у којима је све већа претња по националну безбедност креирана од стране недржавних актера. Овај рад у први план истиче негативне ефекте организованог криминала, који представља основну невојну претњу по националну безбедност, те константну и слојевиту опасност коју је изузетно тешко препознати и на њу адекватно реаговати. Организовани криминал представља комплексну појаву у савременом друштву не само по широком спектру појавних облика оличених у бројним кривичним делима, већ и због чињенице да његово деловање производи директне негативне последице на економски систем државе, самим тим и на доношење најважнијих државних одлука у сфери привредно-политичких односа, али и у сектору безбедности. Аутор анализира појавне облике и карактеристике савременог организованог криминала, као и генезу ове негативне појаве са којима се сусрећу све државе света. Такође, истакнута је и мултидимензионалност последица које бројни појавни облици организованог криминала имају по безбедност државе на националном нивоу, али и на нивоу међународне заједнице. Коначно, истакнута је неопходност интердисциплинарног

* Имејл-адреса: zoranmalbasic83@gmail.com

приступа у теоријском изучавању ове негативне друштвене појаве, као и неопходност сарадње на глобалном нивоу како би се пасивизирали негативни ефекти деловања организованих криминалних група.

Кључне речи: организовани криминал, невојна претња, држава, национална безбедност

УВОД

Криминал као негативна друштвена појава одувек је био присутан на светској сцени, током историје се прилагођавао друштвеним условима и мењао форме испољавања, а најопаснији и најекстремнији вид његовог испољавања јесте организовани криминал. Узимајући у обзир чињеницу да је заштита виталних вредности од свих облика претњи приоритет сваке државе, међународних организација и институција, теоријско препознавање и дефинисање организованог криминалитета, али и адекватна превентивна и репресивна реакција безбедносних структура неопходна је како би се амортизовали ефекти овог озбиљног облика угрожавања националне безбедности.

У циљу изналажења адекватних начина, метода и средстава којима се може превентивно деловати или супротставити његовим бројним облицима испољавања, организовани криминал је примарни предмет интересовања великог броја националних и међународних институција. Упркос појачаним напорима држава да се супротставе овој негативној појави, експоненти организованог криминала у данашњим условима представљају све већу претњу националној безбедности, а његовим деловањем угрожавају се виталне вредности не само на националном, већ и на наднационалном нивоу. Овај рад има за циљ да анализира најраспрострањеније појавне облике организованог криминала, те да укаже на озбиљност последица оваквих инкриминисаних активности по националну безбедност готово сваке савремене државе.

Организовани криминал у најширем смислу можемо дефинисати као деловање групе лица која су удружена на

начелима конспиративности и строге хијерархије и која су примарно оријентисана на стицање материјалних средстава кроз реализацију бројних инкриминисаних активности. Јавља се у државама са нестабилним економским системима, постконфликтним друштвима оптерећеним етничким и сличним политичким тензијама, али ни државе са стабилним привредним токовима и дугим традицијама демократских односа у друштву се не могу похвалити чињеницом да је организовани криминал минорна претња по њихову националну безбедност.

Када се посматрају традиционални, реалистички приступи у дефинисању безбедности и односима међу државама, примарни циљ заштите је држава, односно безбедност на националном нивоу, а у средишту анализе су они облици угрожавања по суверенитет и територијални интегритет који прете од стране супарничке војне силе или милитантног потенцијала одређене војне коалиције. Савремени концепти безбедности последњих декада фокус измештају са саме државе као примарног субјекта у међународним односима, те све већу пажњу посвећују социјеталној, економској, па и информационој, енергетској и еколошкој безбедности, те безбедност са државног нивоа спуштају на ниво друштвених група, односно појединца као дела шире заједнице. Стога, организовани криминал у савременом друштву на глобалном нивоу представља једну од примарних невојних претњи по националну безбедност, а ефекти ове појаве негативно се манифестују како на нивоу безбедности појединца, тако и на нивоу глобалне безбедносне заједнице.

Због своје распрострањености, бројних појавних облика и употребе у свакодневном јавном дискурсу, организовани криминал изашао је из оквира класичних безбедносних наука, јер се овим феноменом константно баве и политикологија, социологија, психологија, правне науке и др., тако да адекватно сагледавање овој слојевитог феномена захтева свеобухватнији, интердисциплинарни приступ. Стога је у изучавању утицаја које организовани криминал има на националну безбедност неопходно најпре изучити примарне карактеристике ове негативне друштвене појаве и извршити основну типологизацију његових појавних облика.

РАЗВОЈ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА

Организовани криминал каквим га ми данас препознајемо настао је у Северној Америци, примарно у САД, где су рани европски колонисти на овом континенту видели могућност избегавања плаћања такси које су успостављене у пословању европских земаља. Тако су ови насељеници пре више од 200 година у организованим групама вршили препаде на трговачке конвоје, бавили се разним видовима пљачки и отмица, али и подмићивањем локалних владиних званичника са циљем стицања повољнијег положаја на америчком тржишту које је било у настајању (Albanese 2004, 11). Касни деветнаести век је у САД донео нови талас организованог криминала под утицајем великог прилива италијанских миграната који су у наредним деценијама уобличили и данас доминантну структуру организованих криминалних група.

Појава савремених организованих групација које се искључиво баве криминалним активностима могу се везати за период „прохибиције” у САД (од 1919. до 1934. године), када је у овој земљи била забрањена производња, продаја и било какав промет свих алкохолних пића. Деценија и по описане забране проузроковала је бројне форме криминалних удруживања са циљем набавке сировина, организацију илегалних дестилерија и обезбеђивање простора за конзумацију алкохола, што је за краatak временски период лицима која су се бавила овим активностима донела огроман нелегалан профит. Након укидања прохибиције, амерички „гангстери” преусмерили су делатност на друге незаконите активности, најпре на оснивање коцкарница, формирање ланаца проституције, отмице, активности у вези „зеленашења” (позајмљивање новца по каматним стопама вишим од законом дозвољених) и производње и дистрибуције наркотика, да би у наредним деценијама активности проширили и на намерна проузроковања стечаја, обезбеђивања монополистичког положаја на тржишту средствима стеченим криминалом, праће новца, док је данас глобални тероризам у највећој мери финансиран новцем стеченим од стране организованих криминалних група.

Данас су међу криминалцима изузетно популарне тзв. „комбинације техничке преваре и социјалног инжењеринга” односно „фишинг” (*phishing*, пецање), у којима крадљивци идентитета путем злонамерних *e-mail* порука нелегално долазе у посед јединствених матичних бројева грађана, бројева социјалног осигурања, бројева платних картица и сл. (Domazet i Skakavac, 2019, 190–191). Исто тако, савремене „криптовалуте” и њихова псеудоанонимност донеле су неограничене могућности за куповину противзаконитих добара и услуга избегавајући притом контролу од стране надлежних државних органа услед неадекватне законске регулативе ове области (Đimić 2019, 62–63). У данашњем глобализованом друштву, како је приметио Симеуновић, границе су као феномен на више нивоа постале актуелније него икад, иако су до скоро проглашавање сувишним и провизорним (Simeunović 2018, 9), што је припадницима организованих криминалних група значајно проширило поље деловања, од шверца робе до трговине људима и кријумчарења миграната.

Активности већине савремених организованих криминалних група могу се препознати из самог назива: то су организације које броје више лица са јасном утврђеном унутрашњом хијерархијом и истакнутим лидерством унутар ње, удружених са циљем планирања и реализације бројних активности које су законом забрањене, и које у свом деловању користе недозвољене, насилне методе са циљем стицања противправне имовинске користи. Виолентна природа је есенцијални елемент организованог криминала, као и строга конспиративност у деловању, а због свог глобалног утицаја на безбедносне и економске токове изискује низ координираних активности не само организација које се примарно баве заштитом националне и транснационалне безбедности. Исто тако, организоване криминалне групе карактерише велика брзина у извођењу својих незаконитих акција, често и дугогодишњи континуитет у деловању који је највише узрокован личном лојалношћу припадника групе.

Често се протежира теза да су чланови организованих криминалних група лица са социјалне маргине, лошег имовинског стања и исподпросечног образовања, што можемо приписати идеализованим, готово романтичарским приказима

криминалаца у популарној култури, пре свега на филму. Супротно томе, анализа савремених криминалних токова јасно негира ове стереотипе, те нам указује да се овим активностима баве лица са свих страна економског и образовног спектра. Исто тако, криминалне организације су претходних деценија показале значајну способност адаптације на промењене околности на интернационалном нивоу, попут економске глобализације и развоја информационих технологија, те су носиоци криминалних активности у сајбер сфери пронашли ново плодно поље деловања. Организовани криминал је постао специфична, „нова форма геополитике” (Giraldo and Trinkunas 2010, 393) јер су припадници организованих криминалних група широм света спровели сопствену криминалну „глобализацију”.

Као основне карактеристике свих појавних облика организованог криминала, поједини домаћи истраживачи (Bošković i Skakavac 2009, 205) истичу: хијерархију – одговорност и субординацију у раду криминалних организација, мрежну структуру, флексибилност у раду, инфилтрацију у државне структуре, сарадњу са сличним организацијама и криминалним структурама, примену насиља као метода у раду, стицање профита и професионализам у раду итд. Оно што је важно истаћи код анализе ових карактеристика је чињеница да се поједине криминалне организације у значајној мери професионализују у свом деловању, са јасним профилисањем активности којима се баве у континуитету, те повезивање и ближа сарадња са сличним организацијама које се примарно баве инкриминисаним активностима како у истим државама, тако и на прекограничном нивоу. Исто тако, последњих декада значајно је избледела граница између организованог криминала и тероризма, те бројних сличних облика политичког криминалитета. Иако су и даље криминалци првенствено профитно оријентисани, док терористи делују под јаким идеолошко-политичким утицајем, разлике у криминалном и терористичком деловању су све мање, јер се припадници организованих криминалних група служе бројним облицима политичког насиља у реализацији својих активности, док терористи све чешће посежу за криминалом како би обезбедили материјалну базу за бављење терористичким активностима (Đukić 2016, 94).

Поред бројних истраживача, и наднационалне организације и институције међународног значаја бавиле су се овим слојевитим феноменом. Тако је Европска унија у оснивачком акту Европске полицијске службе – Еуропола (Europol Convention 1995) организовани криминал препознала као највећу претњу по безбедност европског континента, те успоставила механизме за амортизацију ове негативне појаве. Исто тако, дефинисано је укупно једанаест карактеристика криминалних организација, од чега се захтева шест елемената да би таква организација била третирана као организована криминална група. Обавезни критеријуми које предметне групације морају да испуњавају да би се нашле у овој категорији су: континуирана сарадња више од две особе; стабилност и трајност организације; вршење тешких кривичних дела, за које је забрањена казна од 4 године или више и да је основни циљ организације стицање добити или моћи. Остале карактеристике су: специјализована подела рада између припадника; спровођење мера дисциплинске контроле; коришћење насиља или сличних средстава застрашивања; коришћење комерцијалне или друге сличне пословне структуре; учешће у прању новца; транснационални карактер и спровођење утицаја посредством легитимних социјалних институција – владиних институција (министарства правде, унутрашњих послова) или привредних институција (Pavličević 2017, 36–37).

Анализирајући генераторе организованог криминала на глобалном нивоу, експанзију ове антидруштвене појаве можемо тражити у два геополитичка шока који су уследили у последњој деценији двадесетог века: трансформација Европске економске заједнице у Европску унију након потписивања Мастрихтског уговора 1992. године и колапс Совјетског Савеза који је узроковао појаву огромне количине оружја и војне опреме на међународном илегалном тржишту и стварање касте руских олигарха са огромном количином финансијских средстава, махом стечених на нелегалан начин који су касније убацивани у легалне токове. Континентално отварање граница пратило је и отварање бројних илегалних коридора којим су од Пацифика до Атлантика, од Балтика до Средоземља кријумчарени људи, оружје, наркотици и фалсификовани новац. На тај начин дошло је и до ближег повезивања криминалних организација

са Далеког истока (Кине и Јапана) и из Руске Федерације са „традиционалним” мафијашким организацијама из Италије, али и из САД и Латинске Америке.

На сличном трагу били су и поједини истраживачи, који сматрају да су одређени глобални трендови генерисали негативан утицај организованог криминала на безбедност држава и глобалну безбедност. Тако Жиралдо и Тринкунас (Giraldo and Trinkunas 2010, 400–401) истичу да су на експанзију организованог криминала у значајној мери утицали глобализација, са појачаним протоком људи, добара и средстава плаћања, која је донела значајан пораст како легалне тако и нелегалне економије, те демократске транзиције, које су поред трансформације аутократских у либералније режиме донели и значајну концентрацију капитала (махом нелегалног) у рукама малог броја људи који су од незаконитих активности (трговине наркотицима, људима и оружјем, прање новца и сл.) стекли толика средства да су били у стању да директно утичу на крхке економије транзиционих земаља. С тим у вези, економска криза која траје од 2008. године на интернационалном тржишту, те глобална пандемија вируса која ће ову кризу само продубити и дати јој сасвим нову димензију, свакако ће утицати на пораст нелегалних активности и проширење илегалних тржишта у којима ће припадници криминалних група заузимати централно место.

ПОЈАВНИ ОБЛИЦИ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА

Карактеризација организованог криминала, његова класификација и типологизација били су предмет истраживања бројних респектабилних домаћих и иностраних криминолога у последњих готово сто година (Thrasher 1927, Cressey 1969, 1972, Abadinsky 1981, Block and Chambliss 1981, Paoli 2002, Fijnaut and Paoli 2007, Paoli and Beken 2014, Ignjatović 2009, Ignjatović 2015, Milo Bošković 2003, Mićo Bošković 2004, Bošković i Jovičić 2002, Mijalkovski 2010, Mijalković 2015 и др.), са нарочитим акцентом на оне појавне облике криминалитета који по начинима испољавања, организованости и учесталости појављивања, имају најнегативнији утицај на националну,

али и глобалну безбедност, а то су: трговина људима; трговина наркотицима; кријумчарење оружја и муниције; фалсификовање новца и других средстава плаћања; прање новца; корупција и високотехнолошки криминал.

Иако се у овом истраживању не бавимо индивидуалним или појединачним испољавањима криминалног понашања, који се реализује у ситуацији када су носиоци инкриминисаних активности појединци, а не класичне криминалне групе са јасним лидерством и хијерархијом унутар ње, важно је напоменути да је и ова врста криминалитета у експанзији. Попут савремених терористичких активности, где су носиоци угрожавања неретко појединци који самостално реализују све фазе терористичког деловања (од планирања до самог извршења) и код бројних видова индивидуалног криминалитета приметна је тенденција пораста. Разлог за овакав тренд лежи у чињеници да су информационе технологије, поред приметне десоцијализације човечанства, знатно прошириле спектар активности на пољу рачунарског криминалитета, где у бројним случајевима извршења кривичних дела није неопходно постојање организоване криминалне спреге више актера.

Према Албанесеу, који је у фокусу истраживања имао појавне облике организованог криминала на америчком континенту, типологија организованог криминала се може извршити према врсти активности криминалних група (да ли се групе баве вршењем нелегалних активности или су инфилтрирани у законита пословања), природе ових активности (да ли припадници организованих криминалних група врше нелегалне активности попут: коцке, зеленашења, проституције, дистрибуције наркотика, дистрибуције украдене робе или су то, с друге стране, легалне активности које су извршене под неким обликом принуде), као и штетности коју ове активности производе за државу и друштво у целини (да ли је последица криминалног деловања у бројним облицима насиља, причињеној материјалној штети или се та штета рефлектује на привредно-економски систем у целини) (Albanese 2004, 11). Такође, исти аутор је извршио и упоредну типологију првобитног и модерног организованог криминала, што се табеларно може приказати на следећи начин:

Табела 1. Упоредна типологија традиционалног и савременог организованог криминала

Првобитне криминалне активности	Модерне верзије криминалних активности
Коцкање на локалном нивоу	Интернет коцкање на међународним веб-сајтовима
Трговина хероином и кокаином	Трговина синтетичким дрогама (метамфетамини и екстази, који су мање подложни прекидима у снабдевању)
Улична проституција	Проституција базирана на интернет услугама и трговина људима
Изуђивање у циљу заштите („рекетирање”) локалних привредних друштава	„Рекетирање” великих корпорација, вршење отмица руководиоца компанија
Кредитирање, позајмљивање под неповољним условима („зеленашење”)	„Прање новца”, куповина драгоцености и вредне робе
Крађа вредне робе	Крађа интелектуалне својине, фалсификовање софтвера

Извор: Albanese 2004, 16.

Анализирајући саму суштину деловања појединих криминалних група, Хејген (Hagan 2010, 298–299) препознаје неколико типова организованог криминала: 1. политичко-социјални организовани криминал; 2. плаћенички или предаторски организовани криминал; 3. групно оријентисани организовани криминал и 4. синдикални или гангстерски организовани криминал.

1. Политичко-социјални организовани криминал обједињава све инкриминисане активности које су политичко-социјално мотивисане. Оваква врста криминала препознаје се у деловању бројних терористичких група, герилских организација, али и разних друштвено-милитантних покрета са израженом

политичком, националистичком, па чак и расистичком компонентом (попут Кју-клукс-клана у САД).

2. Плаћенички или предаторски организовани криминал је она врста криминалних активности које су искључиво мотивисане материјалном добити и личним или колективним профитом, који је по својим појавним облицима најраспрострањенија форма организованог криминала, са небројеним облицима његовог испољавања, од организоване проституције, производње и дистрибуције наркотичких средстава, до извршења различитих облика разбојништава, отмица, и сл.

3. Групно оријентисани организовани криминал односи се на широк спектар кривичних дела извршених од стране идеолошко-криминалних групација, попут мотоциклистичких екстремистичких организација, адолесцентских банди, бројних деликвентних супкултурних структура (попут припадника *punk* или *skinheads* покрета, припадници навијачких група и сл.), код којих је примарни циљ извршења кривичних дела психолошко задовољење или доказивање унутар саме групе.

4. Синдикални или гангстерски организовани криминал је она врста криминала која је највише анализирана у теорији и на који се најчешће мисли када се говори о организованом криминалу. Криминални синдикати су углавном оријентисани на праће новца, односно конверзију средстава стечених нелегалним активностима у легалне финансијске токове, те на формирање лоби група унутар државних структура са циљем бољег позиционирања на легалним тржиштима, односно стицања заштите за даље несметано бављење инкриминисаним активностима.

У складу са наведеном класификацијом, те узимајући у обзир чињеницу да се деловања криминалних и терористичких група све више преплићу и прожимају, важно је истаћи да се као посебан тип организованог криминала може посматрати онај који се спроводи од стране бивших припадника терористичких групација, као и бивших припадника безбедносних

структура. Као пример ове подврсте може се посматрати деловање организованих криминалних група на Косову и Метохији последњих деценија, где су актуелни носиоци извршне власти бивши припадници како терористичких организација националистичке идеолошке оријентације (попут „Ослободилачке војске Косова” – *Ushtria Çlirimtare e Kosovës* – *УЏК*), тако и безбедносних структура бивше државе која је егзистирала на том подручју (СФРЈ и СР Југославија). Основни разлог за овакву флукуацију чланства из безбедносних структура и терористичких организација у криминалне групе лежи у чињеници да су овакве категорије лица специјализовале своје активности у строго хијерархијским организацијама са израженим осећајем припадности одређеној структури, те да су своју „експертизу” релативно лако преусмерили у поље нелегалног, криминалног деловања.

У домаћој литератури уобичајена је подела криминалних организација на традиционалне (које егзистирају дуги низ година, па и деценија) и оне новијег датума; затим према карактеру порекла препознају се оне које су настале након оружаног конфликта, револуције или сличног друштвеног потреса, оне које су настале из разлога самоодбране и оне које су првенствено имале политички карактер, након чега су се трансформисале у криминалне организације; према пољу деловања препознају се оне које се међусобно обрачунавају и чије се активности преплићу и оне чије је инкриминисано деловање усмерено на институције државе и друштва; према степену организованости могу се поделити на неформалне групе базиране на договору у циљу лакшег извршења појединих кривичних дела и на формално организоване групације, са мање или више чврстом организационом структуром (Ђukić 2016, 88).

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Сагледавањем примарних карактеристика и његовом адекватном типологизацијом, дошли смо до закључка да организовани криминал представља континуирану претњу и изазов за националну и међународну безбедност. Исто тако, организовани криминал као невојна претња националној

безбедности евидентно нарушава све виталне вредности државе и захтева како интердисциплинарни приступ у изучавању ове појаве, тако и свеобухватну реакцију комплетног безбедносног сектора на националном и глобалном нивоу.

Узимајући у обзир вишеслојност овог безбедносног феномена, важно је указати да су и последице деловања организованог криминала на државу и друштво у целини врло изражене, са посебним утицајем у социјеталној, економској и безбедносној сфери. С обзиром да је организовани криминал давно прешао границе националних држава, тако је и његове последице неопходно пратити и анализирати како на унутрашњем, тако и на спољнополитичком плану.

Важно је напоменути да експанзију организованог криминала последњих сто година, његове бројне преображаје и прилагођавање актуелним политичким и економским условима, није пратила адекватна реформа безбедносног система и који на глобалном нивоу није од старта препознавао погубност овог антидржавног феномена. Зато је данас, у доба бројних нових појавних облика организованог криминала, неопходна одговарајућа трансформација система безбедности на националном и међународном нивоу (специјализација сектора који се баве информатичким криминалитетом, увођење казних мера које предвиђају одузимање имовине стечене криминалом и сл.) како би се правовремено, превентивно реаговало на нове изазове које свакодневно долазе из сфере организованог криминала, којег је све теже препознати и тиме спречити његове погубне последице које се рефлектују од индивидуалног до глобалног нивоа.

Теоретске перспективе, од којих су неке изложене у овом раду, помажу нам да обликујемо начине препознавања ове комплексне појаве, али су емпиријске анализе и конкретне активности служби безбедности на националном, али и међународном нивоу, неопходне како би се пасивизирали вишеслојни негативни ефекти организованог криминала по националну, економску и социјеталну безбедност. Брза и несметана трансформација делатности организованих криминалних организација неизоставно мора бити праћена

адекватном реакцијом и прилагођавањем од стране безбедносних структура сваке државе.

Иако је угрожавање од стране војне силе једне државе или наднационалних оружаних коалиција и даље на врху хијерархије када су у питању претње по националну безбедност, организовани криминал, са свим својим карактеристикама и појавним облицима, свакако је значајна и реална опасност по безбедност сваке државе, али и глобалне безбедносне заједнице у целини. Досадашња теоријска искуства, али и искуства у борби против ове појаве јасно нам указују да ниједно друштвено уређење, нити начин политичког организовања у одређеној држави, није имун на појаву организованог криминала, који лако опстаје и шири се у свим облицима политичких поредака, од развијених демократија, транзиционих друштава до аутократских режима.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Abadinsky, Howard. 1981. *Organized Crime*, Chicago: Nelson-Hall.
- Albanese, Jay S. 2004. "North American Organised Crime". *Global Crime*, 6 (1): 8–18. DOI: 10.1080/1744057042000297945.
- Block, Alan A., and William J. Chambliss. 1981. *Organized Crime*. New York: Elsevier.
- Bošković, Milo. 2003. *Transnacionalni organizovani kriminalitet*. Beograd: Policijska akademija.
- Bošković, Milo, i Zdravko Skakavac. 2009. *Organizovani kriminalitet: Karakteristike i pojavni oblici*. Novi Sad: Fakultet za pravne i poslovne studije.
- Bošković, Mićo. 2004. *Organizovani kriminalitet i korupcija*. Banja Luka: Visoka škola unutrašnjih poslova.
- Bošković, Mićo, i Dragomir Jovičić. 2002. *Kriminalistika metodika*. Banja Luka: Visoka škola unutrašnjih poslova.

- Cressey, Donald. 1969. *Theft of the Nation: Structure and Operations of Organized Crime in America*. New York: Transaction Publishers.
- Cressey, Donald. 1972. *Criminal Organization*. New York: Harper & Row.
- Dimić, Miodrag. 2019. „Zloupotreba kriptovaluta.” *Nacionalna bezbednost* 6 (10): 59–76. UDK: 336.741.1:004 336.741.1:343.85.
- Domazet, Siniša, i Zdravko Skakavac. „Fišing” – Izazov u zaštiti bezbednosti podataka korisnika interneta.” *Srpska politička misao* 63 (1): 189–207. DOI: <https://doi.org/10.22182/spm.6312019.10>.
- Đukić, Stanimir. 2016. „Posledice organizovanog kriminaliteta po nacionalnu bezbednost.” *Vojno delo* 7 (2016): 85–102. DOI:10.5937/vojdela1607085D.
- Europol Convention. 1995. Official Journal of the European Communities No C 316/ 1, Council Act of 26 July 1995, drawing up the Convention based on Article K. 3 of the Treaty on European Union, on the establishment of a European Police Office (95/C 316/01), p. 1–32.
- Fijnaut, Cyrille, and Letizia Paoli. 2007. *Organized Crime in Europe: Concepts, Patterns and Control Policies in EU and Beyond*, Berlin: Springer Science & Business Media.
- Giraldo, Jeanne, and Harold Trinkunas. 2010. *Terrorism Financing and State Responses: A Comparative Perspective*. Redwood: Stanford University Press.
- Hagan, E. Frank. 2010. *Crime Types and Criminals*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Ignjatović, Đorđe. 2009. *Teorije u kriminologiji*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Ignjatović, Đorđe. 2015. *Kriminologija*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Mijalković, Saša. 2015. *Nacionalna bezbednost*. Beograd: Kriminalističko-policijska akademija.

- Mijalkovski, Milan. 2010. *Terorizam i organizovani kriminal*. Beograd: Fakultet bezbednosti.
- Paoli, Letizia. 2002. "Paradoxes of organized crime." *Crime, Law and Social Change*, 37 (1): 51–97. DOI: 10.1023/A:1013355122531.
- Paoli, Letizia, and Tom Vander Beken. 2014. "Organized Crime: A Contested Concept." In: *Oxford Handbook of Organized Crime*, ed. Letizia Paoli, 13–31. Oxford: Oxford University Press.
- Pavličević, Predrag. 2017. „Terorizam i organizovani kriminal: analiza i procena rizika.” *Nacionalna bezbednost* 4 (6): 34–56. UDK: 323.285:343.02.
- Simeunović, Dragan. 2018. „Fenomen granica.” *Srpska politička misao* 61 (3): 9–25. DOI: <http://doi.org/10.22182/spm.6132018.1>.
- Thrasher, Frederic Milton. 1927. *The Gang*. Chicago: University of Chicago Press.

Zoran Malbašić**Academy of National Security, Belgrade***ORGANIZED CRIME: A NON-MILITARY THREAT TO
NATIONAL SECURITY****Resume**

Throughout history, the primary threat to the security of a state came from the military potential of opposing states or military coalitions. The last decades have brought us changed circumstances, in which an increasing threat to national security has been created by non-state actors. This paper highlights the negative effects of organized crime, which is a fundamental non-military threat to national security, and a constant and layered threat that is extremely difficult to identify and respond to it adequately. Organized crime is a complex phenomenon in modern society, not only in the wide variety of manifestations embodied in numerous criminal acts, but also in the fact that its actions produce direct negative consequences on the economic system of the state, and therefore on the most important state decisions in the field of economic and political relations, but also in the security sector. The author analyzes the manifestations and characteristics of modern organized crime, as well as the genesis of this negative phenomenon encountered by all countries of the world. Also, the multidimensionality of the consequences that numerous manifestations of organized crime have on the security of the state at national and international level is also highlighted. Finally, the need for an interdisciplinary approach to the theoretical study of this negative social phenomenon is emphasized, as well as the need for global cooperation to passivize the negative effects of organized crime groups.

Keywords: organized crime, non-military threats, state, national security

* E-mail address: zoranmalbasic83@gmail.com

** Овај рад је примљен 1. маја 2020. године, а прихваћен на састанку Редакције 4. јуна 2020. године.